

BEREDSKAP: 3.-4. TRINN

Hvem får være med og bestemme?

Klassen skal snart på tur.

Alle gleder seg, men ikke alle trenger det samme for at turen skal bli fin og trygg.

Hvordan kan vi lage en plan som fungerer for flest mulig?

Og hvem skal egentlig få være med og bestemme?

Dette skal vi finne ut av sammen.

Hva skal vi lære?

Når vi er ferdige, skal du kunne:

- Lytte til hva andre mener og trenger.
- Stille gode spørsmål før du bestemmer deg.
- Forstå at mennesker kan ha ulike behov.
- Forklare forskjellen mellom å få si sin mening og å ha ansvar for en beslutning.
- Være med på å lage, prøve og forbedre en plan.

Vi skal ikke bare snakke om gode planer. Vi skal prøve å lage en!

Historien om turdagen

Klasse 4B på Solvik skole skal på tur til Skogstjern.

Læreren har foreslått at klassen skal gå en tursti, spise matpakke ved vannet og leke sammen.

Flere elever synes planen høres kjempefin ut.

Men så kommer det noen spørsmål:

- Klarer alle å gå den samme stien?
- Vet alle hva de skal gjøre hvis de trenger hjelp?
- Har alle fått fortalt hva de trenger?
- Hva skjer hvis været endrer seg?

Læreren sier:

> «Før vi bestemmer den endelige planen, skal vi høre hva dere tenker.»

Steg 1: Hvem må vi høre på?

Se for deg at du er med i klasse 4B. Fire elever har noe de ønsker å fortelle før turen. Les hva de sier, og tenk over hva de kan trenge.

Mina

«Jeg gleder meg til turen, men jeg liker å vite hva som skal skje. Jeg blir usikker hvis planen plutselig endrer seg.»

Noah

«Jeg synes det er gøy å være ute, men jeg trenger litt ekstra tid på enkelte stier.»

Sara

«Jeg vil gjerne være med på leken, men noen ganger går det så fort at jeg ikke rekker å si hva jeg mener.»

Elias

«Jeg har vært på tur mange ganger. Jeg tror vi bare kan gjøre som vi pleier.»

Snakk sammen: Hva er viktig for hver av disse elevene?

Vi vet ikke alt ennå

Det er lett å tro at vi vet hva andre trenger.

Men noen ganger tar vi feil.

- Mina liker å vite hva som skal skje. Betyr det at hun ikke liker overraskelser?
- Noah trenger litt ekstra tid. Betyr det at han ikke kan være med på turen?
- Sara vil bli hørt. Betyr det at hun vil bestemme alt?

Vi må spørre før vi antar.

Oppgave: Finn på ett godt spørsmål du kan stille til hver elev.

Steg 2: Alle skal bli hørt

Å bli hørt betyr at noen lytter til det du sier og tar det på alvor.

Men betyr det at alle alltid får bestemme akkurat det de ønsker?

Tenk deg at:

Noen vil gå den lengste stien.

Noen ønsker en kortere rute.

Noen vil leke ved vannet.

Noen ønsker en aktivitet lenger unna vannet.

Diskuter:

Hvordan kan vi ta hensyn til ulike ønsker uten at alle nødvendigvis får det akkurat som de vil?

Hvem har ansvar?

Elevene kan komme med forslag og være med på å planlegge turen.

Men læreren har ansvar for at turen er trygg. Det betyr at læreren må vurdere blant annet vær, rute, tilsyn og sikkerhet.

Elevene kan for eksempel være med på å velge mellom trygge aktiviteter. Men de kan ikke bestemme at klassen skal gå en farlig sti.

Husk forskjellen:

Å bli hørt

Noen lytter til meg.

Å påvirke

Mine innspill kan være med på å endre planen.

Å ha ansvar

Jeg må passe på at det vi bestemmer, er trygt og riktig

Steg 3: Lag en plan sammen

Nå skal dere hjelpe klasse 4B med å lage en god turplan.

Jobb i små grupper. Dere skal bli enige om:

01

Hvordan alle skal få vite hva som skal skje.

02

Hvordan dere kan ta hensyn til ulike behov.

03

Hvordan elevene kan hjelpe hverandre.

04

Hva elevene skal gjøre hvis de trenger hjelp.

05

Hva læreren må avgjøre.

Lag en enkel plan med tegninger, stikkord eller korte setninger.

Kall planen deres «Turplan 1».

Er planen god for alle?

Nå skal dere undersøke planen dere har laget.

Se på de fire elevene igjen: Mina, Noah, Sara og Elias.

Still disse spørsmålene:

Mina

Vil Mina vite hva som skal skje?

Noah

Kan Noah delta på en god måte?

Sara

Har Sara fått mulighet til å si sin mening?

Elias

Har Elias forstått hvorfor andre kan trenge noe annet enn ham?

Er det noen dere ikke har tenkt på?

En plan er ikke nødvendigvis god bare fordi de fleste liker den.

Steg 4: Prøv planen

Nå kommer en ny beskjed fra læreren:

> «Værmeldingen viser at det kan komme kraftig regn. Vi må kanskje endre turen.»

Dere skal ikke gjennomføre en virkelig risikofylt tur. I stedet skal dere teste planen ved å tenke gjennom hva som ville skjedd.

Diskuter i gruppen:

- Hva i planen fungerer fortsatt?
- Hva må kanskje endres?
- Hvem trenger ny informasjon?
- Hvem må ta den endelige avgjørelsen?
- Hvordan kan dere sørge for at alle får vite om endringen?

Skriv eller tegn hva dere finner ut.

Steg 5: Gjør planen bedre

Se på «Turplan 1».

Hva har dere lært etter å ha hørt de ulike elevene og prøvd planen?

Lag nå **«Turplan 2»**.

Dere skal gjøre minst to forbedringer. For hver forbedring skal dere forklare:

- → Hva har vi endret?
- → Hvorfor har vi endret det?
- → Hvem blir planen bedre for?

Husk at det er lov å endre mening når vi lærer noe nytt.

Det er slik gode planer blir bedre.

Hva betyr det å bestemme sammen?

Det er ikke alltid lett å lage en plan som fungerer for mange.

Noen ganger må vi velge mellom ulike ønsker.

Andre ganger oppdager vi behov vi ikke hadde tenkt på.

Når vi lytter, spør, samarbeider og prøver ut forslag, kan vi ta bedre beslutninger.

Å bestemme sammen betyr ikke at alle bestemmer alt. Det betyr at flere får bidra før en beslutning tas.

Hva har dette med beredskap å gjøre?

Beredskap handler om å være forberedt når noe uventet skjer.

En god plan må ta hensyn til menneskene den gjelder. Hvis noen ikke blir hørt, kan vi overse noe viktig.

Derfor trenger vi mennesker som kan:

- **Lytte til hverandre.**
- **Oppdage ulike behov.**
- **Samarbeide om løsninger.**
- **Forstå hvem som har ansvar.**
- **Forbedre planer når vi lærer noe nytt.**

Dette er en del av **demokratisk beredskap**.

Hva har du lært?

Fullfør disse setningene:

Jeg har lært at det å bli hørt betyr …

Et godt spørsmål jeg kan stille andre, er …

En plan blir bedre når …

Noe voksne må ha ansvar for, er …

Neste gang vi skal planlegge noe sammen, vil jeg …

En utfordring til klassen

Neste gang dere skal planlegge noe sammen, kan dere prøve den samme metoden:

1. **HØR**
2. **PLANLEGG**
3. **PRØV**
4. **FORBEDRE**

Det kan være en tur, en aktivitet, en klasseavtale eller noe annet dere skal gjøre sammen.

Spør dere selv: **Har alle fått mulighet til å bli hørt?**

Lærerveiledning

Pedagogisk hensikt

Læringsreisen skal utvikle elevenes forståelse av demokratisk medvirkning som en del av beredskapskompetansen. Den skal gi elevene erfaring med at gode beslutninger krever informasjon om ulike behov, og at medvirkning og ansvar ikke er det samme.

Elevene skal få prøve en enkel forbedringsprosess, ikke bare svare på refleksjonsspørsmål.

Forslag til gjennomføring

- **Økt 1:** Introduksjon, scenario, rollekort og åpne spørsmål (lysbilde 1–7).
- **Økt 2:** Lage første turplan og undersøke om den fungerer for alle (lysbilde 8–9).
- **Økt 3:** Teste planen, forbedre den og reflektere over læringen (lysbilde 10–15).

Viktige hensyn

- Rollekortene er fiktive. Elevene skal ikke måtte fortelle om egne utfordringer eller vanskelige opplevelser.
- Turplanen er en pedagogisk øvelse. Læreren har alltid ansvar for faktiske sikkerhetsvurderinger, tilsyn og tilrettelegging.
- Læringsreisen skal bidra til trygghet, samarbeid og mestring – ikke skape bekymring for at noe farlig kan skje.

Hva læreren bør se etter

Eleven:

- Viser at ulike mennesker kan ha ulike behov.
- Lytter og stiller spørsmål i stedet for å trekke raske konklusjoner.
- Kan forklare forskjellen mellom medvirkning og ansvar.
- Foreslår konkrete forbedringer av en plan.
- Kan begrunne en endring ut fra det gruppen har oppdaget.

Tilpasning til 1.–2. trinn

Bruk færre rollekort, gjerne to om gangen. La elevene tegne forslag fremfor å skrive. Bruk en enkel modell med tre spørsmål:

- Har vi hørt på alle?
- Er planen god og trygg?
- Hva kan vi gjøre bedre?

La læreren lede samtalene og prøve ut planen muntlig med hele klassen.